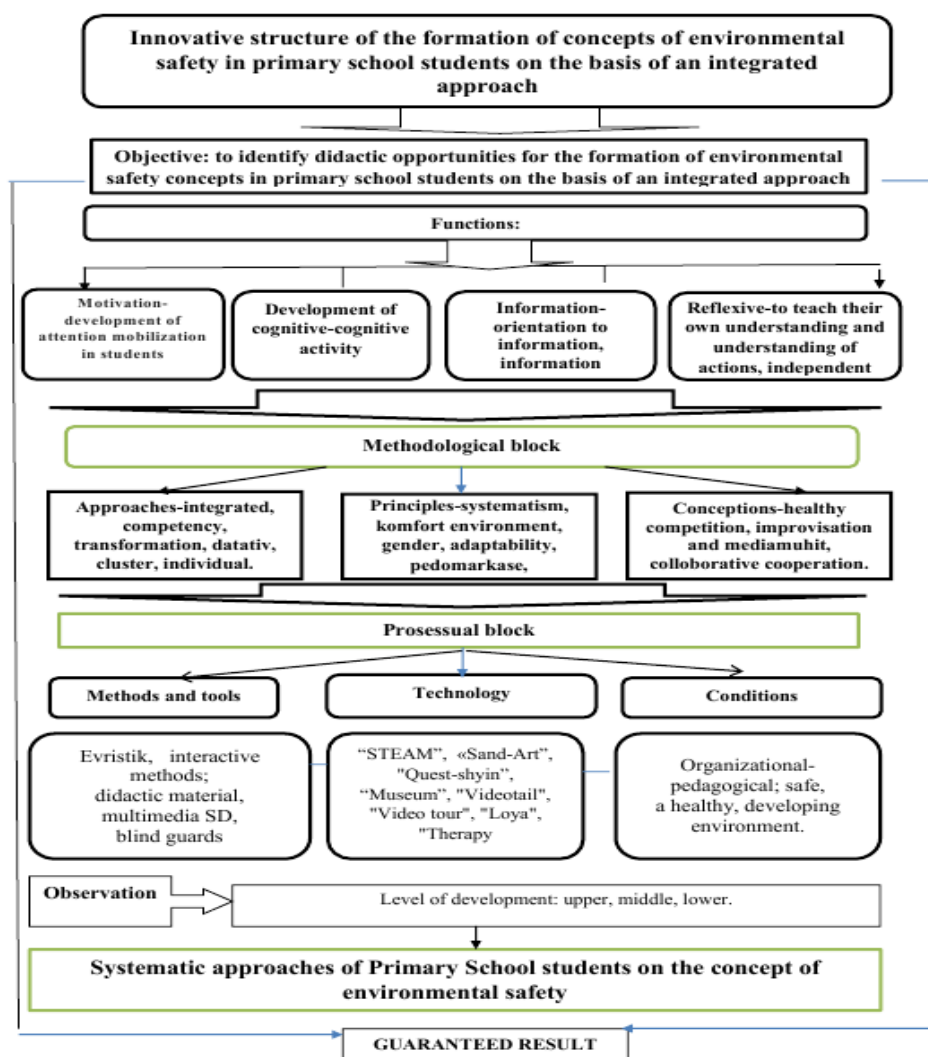

1-picture. Educational process model for the formation of concepts of environmental safety in primary school students

In the school, the nature of communication, the effectiveness of education increases only when the teaching is skillfully combined with extracurricular work on different sides of Nature Communication by the reader. A detachment of green patrols, naturalist clubs, clubs of friends of young naturalists, well-justified himself as forms of kilish, organized the upbringing of nature correspondent vs the angle of nature in school [2:27].

In conclusion, the role of practical activity in integrated approaches inherent in human consciousness is incomparable. Accordingly, the formation of an integrated approach is permissible in certain safe conditions.

References

1. Mirziyoyev Sh.M. Rapid development and renewal on the basis of the strategy of actions. –Tashkent: 2017, -P. 92.
2. Grigoriyans A.G. Teaching of Natural Science. - T.: "Uzbekistan", 1992. –P. 232.
3. Mavlonova R., Torraeva O., Kholikberdiev K. Pedagogy. -Tashkent: "Ukituvchi», 1994. 510-b.

РЕЗЮМЕ

Мақолада инновация, инновацион технология, табиатшунослик атрофимиздаги олам дарсларида фойдаланиш мумкин бўлган инновацион жараёнлар ҳамда дарс жараёнида ўқувчи фаоллиги ҳақида фикрлар берилган.

РЕЗЮМЕ

В статье даётся представление об инновациях, инновационных технологиях, инновационных процессах, которые можно использовать на уроках окружающего нас учёного, а также об активности читателя в процессе урока.

SUMMARY

The article gives an idea of innovation, innovation technology, innovation processes that can be used in the lessons of the scientist around us, as well as the activity of the reader in the lesson process.

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА МАХСУС МОБИЛ ИЛОВАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ

А.И.Олимов – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори

Жиззах давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: талабалар, жисмоний маданият, жисмоний тарбия, мобил иловалар, фан, ўзлаштириш кўрсаткичлар.

Ключевые слова: студенты, физическая культура, физическое воспитание, мобильные приложения, наука, показатели успеваемости.

Key words: students, physical cultural, physical education, mobile applications, science, performance indicators.

Долзарблиги Ахборот технологияларида янги билимлар эгаллаш, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инновациялар алоҳида ўрин тутди. Улар инсониятга турмушни ташкил этишининг янги усулларида тезкор

фойдаланиш имкониятини беради. Шунинг эвазига технологияларни ҳаётга жорий этиш ва кашфиётларни яратиш бирмунча тезлашмоқда. Таълим тизимида дунё тараққиётининг асосий ҳаракатлантирувчи кучи ва барқарор ривожланишнинг муҳим омили сифатида қаралади. Уни такомиллаштириш ва сифатли ташкил қилиш, таълим олувчиларга қафолатланган билимлар бериш механизмларини ўқув-машғулотлар жараёнига жорий этиш устувор йўналишлардан бири ҳисобланади [4]. Жаҳон миқёсида бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларини тайёрлашда мобил иловалардан фойдаланиш масаласида илмий тадқиқот ишлари компьютерлаштирилган ўқув муҳити, профессор-ўқитувчилар учун малака ошириш тармоқлари, юзлаб таниқли олий таълим муассасалари ва барча билим соҳаларида ўқув курслари ҳамда дарсликлар кўринишидаги очиқ таълим манбаларини тақдим этувчи электрон фондлар яратиш ва амалиётга жорий этиш юзасидан кўплаб илмий тадқиқотлар етакчи таълим муассасалари томонидан олиб борилмоқда [2]. Республикамиз олий таълим муассасаларида жисмоний тарбия ва спорт соҳасини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу масала ва муаммолар, биринчи ўринда, кадрларнинг касбий тайёргарлиги ва жамиятда содир бўлаётган аҳамиятга доир ўзгаришларга тўғри муносабатда бўлишга боғлиқдир. Ўртимизда таълим тизимини ислоҳ қилиш, замонавий етук кадрлар тайёрлашга қаратилган изчил ташкилий-бошқарув технологияларига катта эътибор берилмоқда.

Ўртимизда ва хорижда турли фанларни ўқитишга мўлжалланган педагогик дастурий воситалар, хусусан, электрон дарсликлар, электрон қўлланмалар, автоматлаштирилган ўқитиш дастурлари, тренажерлар, электрон ахборот таълим ресурслар яратилган ва улар таълим тизимида кенг қўлланилмоқда. Эътироф этмоқ лозимки, жисмоний тарбия ва спорт соҳасида АКТни қўллаш, улардан самарали фойдаланишда мутахассис олимларнинг илмий тадқиқотлари, электрон китоблари, ўқув қўлланмаларидан ўртимизда намуна ва манба сифатида мақсадли ҳамда самарали фойдаланишмоқда.

Ҳозирги кунда кишилиқ жамиятида ўзаро ахборот алмашишнинг қулай воситаси сифатида мобил технологиялар кенг қўлланилмоқда. Мобил технологиялар турмушимизнинг турли соҳалари, жумладан, ишлаб чиқаришда, саноатда, тиббиётда ва таълим жараёнида ўз ўрнини мукамал эгаллаб келмоқда [3].

Олий ўқув юртларида мутахассисларни тайёрлаш жараёнини такомиллаштиришга ва уларнинг касбий тайёргарлигига қўйилган давлат таълим стандартлари талабларини амалга оширишга оид илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш, жумладан, махсус мобил иловалар яратиш, бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг касбий фаолиятга оид ўқув-тарбия жараёнини самарали ташкил этишнинг шакл, метод ва воситалари, янги инновацион технологияларини ўқув жараёнига қўллаш, ихтисослик фанларидан бўлажак мутахассисларни касбий билим кўникмаларини ошириш учун ўқув-услубий таъминотларни яратиш каби ишларнинг етарли даражада олиб борилмаётганлиги ишимизнинг долзарблигини белгилайди.

Мақсад ва вазифалар олий ўқув юртларининг жисмоний маданият йўналиши талабаларининг бугунги кунда таълим олиш жараёнида энг кўп ва қулай бўлган замонавий инновацион технологиялар ва дастурий воситалар жумладан мобил иловалардан фойдаланишларини ўрганиб таҳлил қилишни мақсад қилганмиз. Шу асосда:

1. Жисмоний маданият йўналишида кадрлар тайёрлашда ахборот технологиялардан фойдаланиш

даражаларини ўрганиш, таълим-тарбия жараёнида инновацион технологиялардан фойдаланишга муносабатларини ўрганиш илмий педагогик жиҳатдан таҳлил қилиш;

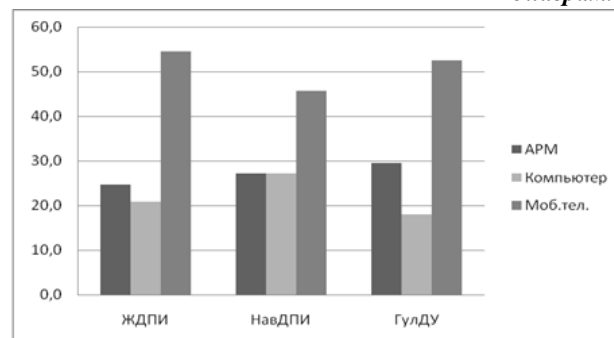
2. Бўлажак мутахассис-талабаларнинг фанлардан маълумотларни олиш ва мутахассислиги бўйича фанларни ўқишда бугунги кун талабларидан келиб чиқиб қайси восита ёки усул қулайлиги тўғрисида уларнинг фикрларини анкета сўровномаси орқали ўрганиш, каби вазифалар қўйилди.

Тадқиқот натижалари ва хулосалари.

Жисмоний маданият бакалавриат таълим йўналишининг малака талабларида рақобатбардош умумқасбий тайёргарликка эга бўлиши, глобаллашув шароитда кечаётган жараёнларда замонавий педагогик ва ахборот коммуникация технологияларини оқилона танлай олиш, ижодий ёндошув асосида метод ва технологияларнинг миллий менталитетга мослигини таъминлаш қобиятларига эга бўлиши белгилаб қўйилган [1]. Шуларга асосланган ҳолда биз Жиззах давлат педагогика институти, Навоий давлат педагогика институти ва Гулистон давлат университети жисмоний маданият таълим йўналишининг юқори курсларида таҳсил олаётган бўлажак мутахассислардан бугунги кунда касбий билимларни эгаллашда қандай воситалар ва усуллар қулайлигини анкета саволномаси орқали ўргандик.

Ахборот олиш ва ўзаро алмашиш, маълумотларни йиғиш манбалари сифатида биз бўлажак мутахассисларга жисмоний тарбия ва спорт бўйича маълумотларни олиш ва мутахассислиги бўйича фанларни ўқитишда улар учун қайси восита қулайлигини ўргандик (1-диаграмма).

1-диаграмма

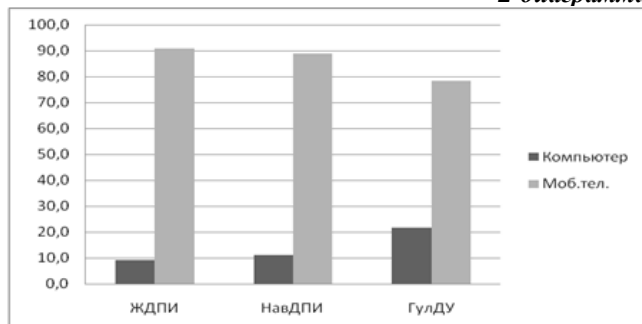
Диаграммадан кўриниб турибдики Жиззах Давлат педагогика институти талабалардан 24,7%, Навоий Давлат педагогика институти талабаларидан 27,2%, Гулистон Давлат университети талабаларининг 29,5% ахборот ресурс марказидан ўз соҳалари бўйича маълумотларни олишда ва фанлардан билимларини оширишда фойдаланар эканлар. Албатта бугунги кунда ҳар бир ОТМ ахборот ресурс марказида яратилган шароитларни ҳолати, таълим йўналишлари кесимида мавжуд ўқув адабиётларини бугунги кун талабидан келиб чиқиб шакллантирилганлигини ҳам эътиборга олиш лозим.

Ахборот технологияларнинг шиддат билан ривожланиши ушбу соҳада ҳам катта ўзгаришларга олиб келмоқда. Мобил телефонлардан фақат алоқа воситаси сифатида фойдаланилган бўлса, ҳозирда турли операцион тизимли смартфонлар компьютер бажарадиган ишларни деярли ҳаммасини амалга оширмоқда. Шу сабабли респондентлардан ЖДПИ 54,5%, НавДПИ 45,7%, ГулДУ 52,6% мобил телефонлар орқали, шахсий компьютерда эса, ЖДПИ 20,8%, НавДПИ 27,2%, ГулДУ 17,9% ишлашни афзал кўришар экан.

Бундан бир неча йил олдин интернетдан фойдаланиш учун фақатгина шахсий компьютерлардан

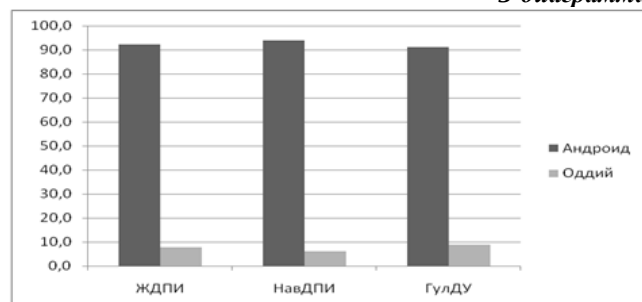
фойдаланилар эди. Бугунги кунда эса интернет фойдаланувчиларининг аксарияти мобил телефонлари оркали фойдаланаётгани бизга маълум. Ушбу масалада ёшларни берган маълумотлари ҳам фикримизга яққол исбот бўлди. Интернетдан фойдаланиш учун кўпроқ шахсий компьютерданми ёки мобил телефондан фойдаланишларини ўргандик (2-диаграмма).

2-диаграмма

Юқоридаги маълумотларга асосланган ҳолда бугунги куннинг ёшлари, бўлажак мутахассисларимизнинг ҳаётларида мобил телефонлар борган сари кириб бормокда. Албатта бунинг учун зарур меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳам ишлаб чиқилмокда. Замонавий смартфонлар учун зарурий дастурий воситалар ишлаб чиқишдан олдин талабаларнинг шу русмдаги мобил телефонлари билан таъминланганлик даражасини ўргандик (3-диаграмма). Хозирда талаба ёшларимизнинг аксарияти яъни ЖДПИ 92,2%, НавДПИ 93,8%, ГулДУ 91,0% замонавий операцион тизимга эга бўлган мобил телефонлардан фойдаланишларини маълум қилишди.

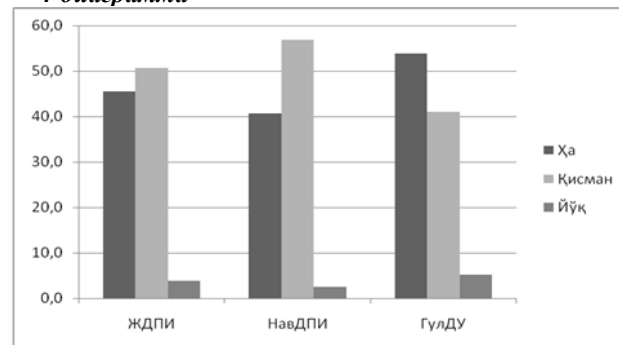
3-диаграмма

Бугун мобил қурилмалар ҳаётимизда алоҳида аҳамиятга эга. Турли соҳаларда ва бизнес вазифалар учун ҳар бир фойдаланувчи смартфон ёки планшетлардан фойдаланади. Бундай қурилмалардан таълим олиш ва билимни бойитиш учун зарур дастурий

маҳсулотлар керак бўлади. Ёшларимиздан шундай дастурий таъминот, мобил иловалар ҳақида тушунчага эгалликларини билиш ва улардан фойдаланишларини ўрганиш мақсадидаги сўровимизга қуйидагича жавобларни олдик. ЖДПИ 45,5%, НавДПИ 40,7%, ГулДУ 53,8% бўлажак мутахассисларимиз мобил иловалар ҳақида тўлиқ тушунчага эга эканликларини билдиришди. Қисман деб ЖДПИ 50,6%, НавДПИ 56,8%, ГулДУ 41,0% жавоб беришган. Етарли даражада тушунчага эга эмасликларини ва кам фойдаланишларини ЖДПИ 3,9%, НавДПИ 2,5%, ГулДУ 5,1% юқори курс талабалари маълум қилишган (4-диаграмма).

4-диаграмма

Хулоса. Юқоридаги таҳлилимиздан хулоса қилишимиз мумкинки, бугунги кундаги бўлажак ёш кадрларимиз АКТни жумладан, замонавий мобил қурилмаларни жуда яхши ўзлаштириб олганлигини инобатга олиб, ўз билимларини касбий малака ва маҳоратларини ошириш учун восита сифатида фойдаланишимизни жамиятнинг ўзи тақазо этмокда.

Турли техник муаммоларга таянган ҳолда, мобил қурилмаларни қўллаш инсоннинг шахсий ҳаёти ва шахсий хавфсизлигида негатив акс этиши мумкин. Мавжуд камчилик ва чегаралашларга қарамай, мобил технологиялар тез тарқалмокда ва келажақда энг самарали ўқитиш методларидан бири бўлиши мумкин. Мобил иловалар бугунги кун талабаларидан келиб чиқиб қизиқарли, тўғри ва аниқ ишлаб чиқилиши ўқитишнинг самарасига ва бўлажак мутахассислар ўз билимларини, касбий малака ва маҳоратларини оширишга олиб келиши мумкин. Талабаларга билим беришда мобил иловалардан фойдаланиш ғоясини амалга оширишининг кўпгина аспектлари мавжуд. Ўз олдимизда тўғри мақсад қўйиб, барча афзал ва камчилик томонларини кўриб чиқиб, замонавий таълим жараёни сифатини ошириш учун мустаҳкам база яратиш мумкин, яъни замон билан ҳамнафас бўлишдир.

Адабиётлар

1. 5112000-Жисмоний маданият бакалаврият таълим йўналишининг малака талаблари / Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги. // 2016. -Тошкент: 28-б.
2. Логинова А. В. Использование технологии мобильного обучения в образовательном процессе. -Молодой ученый. 2015. №8. - С. 974-976.
3. Доскажанов Ч.Т., Даненова Г.Т., Коккоз М.М. Роль мобильных приложений в системе образования. //Международный журнал экспериментального образования. 2018. № 2. - С. 17-22.
4. Камалов Р.Р. Реализация мобильного обучения на самостоятельных занятиях физической культурой в вузе / Р.Р.Камалов, К.А.Касаткин, Р.С.Наговицын. // Вестник развития науки и образования. 2013. № 5. - С. 162-168.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада олий таълим муассасаларидаги жисмоний маданият мутахассислиги буйича таҳсил оловчи талабаларни ўқитишда мобил иловалардан фойдаланиш самарадорлигини педагогик тажриба таҳлилларидан олинган натижалари баён этилган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описаны результаты анализа педагогического опыта эффективности использования мобильных приложений в обучении студентам обучающимся по специальности физическая культура в высших учебных заведениях.

SUMMARY

This article describes the results of the analysis of the pedagogical experience of the effectiveness of using mobile applications in teaching the subject to students studying in physical education at higher educational institutions.